

Kan en bok om kyskhets si oss noe viktig?

UTFORSKER: Erik Varden bruker i sin nye bok «Chastity» språket til å avkle tomme idealer slik at vi får øye på mennesket svøpt i håp og omsluttet av Guds kjærlighet og nåde.

BOOK

Anmeldt

Erik Varden:

Chastity
– Reconciliation of the senses
Bloomsbury Publishing

I tredje etasje i Nasjonalmuseet henger bildet «En lærd» malt av Harriet Backer. «En lærd»? Et pussig gammelt ord som dukker opp hos meg litt inn i lesingen av Erik Vardens nye bok. Varden har skrevet en rekke bøker, har tilbragt ti år som student og forsker på Universitetet i Cambridge, vært abbed i et engelsk kloster og er i dag munk og biskop av Trondheim i Den katolske kirke.

Nylig kom boken «Chastity – Reconciliation of the senses» ut på det engelske storforlaget Bloomsbury.

«KYSKHET»?

Her gir Varden seg i kast med utforskningen av et ord han selv skriver får de fleste av til å krysse oss brydd, nemlig «kyskhets». Kanskje vi kan forvente at en munk er opptatt av nettopp kyskhets. At han får oss andre til å interessere oss for det er mer forunderlig.

Men Varden kler av det gamle begrepet lag for lag av misforståelser og lar oss ane et helstøpt ideal som ikke er menneskefiendtlig, men tvert i mot et uttrykk for hvordan mennesket kan finne helhet i seg selv i møte med og med hjelp fra Gud. Og la meg si med det samme, dette er ikke en bok som handler om nei til sex.

SPRÅK SOM UTFORSKNING

Tematikken springer ut fra et behov for å både forstå kyskhets og gi det et innhold i en tid hvor overgrep og misbruk i kirken har gitt både ordene sølibat og kyskhets en kvalm klang. Men utgangspunktet for boken er semantisk, altså språklig utforskende.

Og nettopp språk er grunnen til at jeg skriver en omtale av boken.

For Varden dukker ned i de opprinnelige betydningene av ordet «kyskhets», men hans eget språk som forfatter og utforskningen hans av ord og ulike fortellinger tilfører oss noe på langt flere nivåer.

For det første formulerer Varden seg med en sjelden klarhet. Han faller ikke for fristelsen til å skrive med så akademisk og innforstått språk at vi alminnelige lesere ikke forstår noen ting. Tvert imot; Varden har noe han vil si og han sier det i en solid engelsk språkdrakt som man bare kan håpe blir like god når boken kommer på norsk.

VAR SOM STEMME

For det andre så møter vi en fortellerstemme som går fram med varsomhet. Den som liker nyanser har mye å glede seg til i «Chastity».

Varden beveger seg inn i et terreng som er fylt med skillelinjer, eller kanskje vi skal si frontlinjer, i norsk kristenhet. Han skriver om både seksualitet, pornografi, kjønn, og kjærlighet mellom mann og kvinne.

Og han er tydelig på sitt ståsted, men viser hvordan Adam, i vid forstand, er omsluttet av Guds kjærlighet helt fra menneskene kastet fikenbladene i hagen og tok på klær av skinn som Gud hadde sørget for til dem.

LITTERATUR SOM GRIPER

Et tredje grep som tilfører teksten noe helt særegent, er bruken av skjønnlitteratur og fortellinger. Etter mitt syn er dette kanskje det viktigste grepet i boken. Varden henter sine eksempler fra Bibelen og kristne tekster eller anekdoter, men også fra litteraturens og fortellingenes verden, her er scener fra dramatik, film og romaner.

Det gjør at teksten hans kan utforske grenseområder som sakprosa strever med å kjempe seg fram til. Norske, litterære referanser finner vi også. Når Emil Boyson får komme til orde om kjærlighet er mye sagt.

GJENKJENNELSE

Vardens eget språk er uvanlig i

FORFATTER: Erik Varden, katolsk biskop i Trondheim, er aktuell med en ny bok på det engelske forlaget Bloomsbury. Foto: Christian Nielsen

seg selv. Han fører den engelske språkdrakten med både latin, gresk, tysk, fransk, men i motsetning til mange andre så forklarer Varden sine fremmedord slik at de blir verktøy vi kan bruke for å forstå vår egen virkelighet.

For eksempel trekker han fram Aristoteles «mimesis» og «catharsis» slik at vi kan gjenkjenne de gamle grekernes bevegelse mot renselser, - i via å betrakte andres tragedier, - i vår egen krim-kikkende Netflix tidsalder.

UTSIKT

Varden bruker også sammenligninger og metaforer slik at sakprosa teksten åpner utsikter til skjønnlitteraturen. Vi rører ved noe vi ikke helt aner alt av, men vi forstår at det er vakker, at det er verd å se videre på.

Metaforer blir en del av språkets mystikk som bringer oss nærmere klarhet i temaene, nettopp fordi temaene ikke kan forklares ned til minste detalj.

Men vi oppdager at det holder at vi aner.

KUNNSKAP

Innledningen min om Backers bilde er ikke tilfeldig. Å lese boken er som å gå gjennom et galleri med kurios, i beste forstand av ordet, kunnskap.

Vi betrakter en scene fra Bellinis opera, vi blar i et middelal-

dermanuskript fra Trondheim, vi oppdager en Bergman film og snikkikker i franske kjærlighetsberetninger vi får se den uhyggelige kortfilmen av et overgrep fra en sjalesørger, vi ser en statue av Maria Magdalena.

Enkelte steder er det faktisk bilder i boken. Men ofte må vi bruke vårt eget indre blikk i Vardens verden.

OM Å SE

Nettopp måter å se på er sentralt for hvordan Varden fremstiller et utvidet kyskhetsbegrep. Dette er noe ganske annet enn sølibatet, kyskhets angår oss alle.

Innvendinger? Jeg tenker at kanskje kunne teksten i enda større grad diskutert det som er et av bokens utgangspunkt, overgrep og maktnisbruk i Den katolske kirke.

Som leser hadde jeg også gjerne sett at Varden hadde delt mer fra sin egen vei til å bli munk. En stund opplever jeg også i lesingen at her var det vel mange innsmett av ulike tekster og metaforer. Men Varden knytter med nenssom hånd tråder frem og tilbake i teksten, så ja, det funker, det også.

Vi oppdager at sitatene fra Rilke stammer fra en bok som Etty Hillesum la under hodeputen før ti sider tidligere. Så vi kommer dit vi skal, via både metaforer og fortellinger.

Og vi blir klokere på veien.

VÅGE

Det kan være teologene har anliggender de vil diskutere med Varden, - det er rikelig med tematikker her, - og den lavkirkelige leser vil muligens sette kaffen i halsen når Varden starter sitt andre kapittel med en detaljert beskrivelse av den katolske nattverden.

Men vi må våge å se forbi skillelinjer. Det som ligger i Vardens tekst er en utforskning av det hellegelige i møte med det menneskelige. «Chastity» handler i enda større grad om kjærlighet enn kyskhets. Og i Varden har vi fått en lærd leser og en norsk forfatterstemme som tør å utforske der andre vegger seg.

● I Varden har vi fått en lærd leser og en norsk forfatterstemme som tør å utforske der andre vegger seg.